

บทที่ 6

สรุปการศึกษาและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การประกอบสร้างอัตลักษณ์ผู้หญิงลาว โดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งแต่ ค.ศ. 1975 จนถึงปัจจุบัน” มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาบทบาทในการสร้างความหมาย “ความเป็นผู้หญิงลาว” โดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาปฏิกิริยาของผู้หญิงลาวในสถานภาพต่างๆ ชาติพันธุ์ต่าง ๆ และวัยต่างๆ ต่อการประกอบสร้างอัตลักษณ์ผู้หญิงลาวที่ได้รับการสร้างขึ้นโดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์ห้วงกรรม โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ ซึ่งเอกสารสำคัญที่ใช้ได้แก่ เอกสารราชการ วรรณกรรม บทเพลงและสิ่งพิมพ์อื่นๆ ส่วนการสัมภาษณ์ และผู้ศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้ศึกษาสัมภาษณ์ผู้หญิงลาวหลากหลายกลุ่มที่อาศัยอยู่ในนครหลวงเวียงจันทน์ โดยคำนึงถึงความแตกต่างในด้านอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา ชาติพันธุ์ และวัย แล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้มุมมองแบบสตรีนิยม

6.1 ข้อค้นพบ

การศึกษา “การประกอบสร้างอัตลักษณ์ผู้หญิงลาว โดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งแต่ ค.ศ. 1975 จนถึงปัจจุบัน” สามารถสรุปผลการศึกษาได้ 2 ประการดังต่อไปนี้

ประการแรก ภายหลังที่ประเทศลาวได้รับการปลดปล่อยและสถาปนาระบอบการปกครองใหม่ เปลี่ยนประเทศเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) หรือ Lao People's Democratic Republic (Lao P. D. R) อย่างเป็นทางการภายใต้การนำของ “พรรคประชาชนปฏิวัติลาว” และ “รัฐบาลลาว” ในช่วงตั้งแต่ ค.ศ. 1975-1985 (พ.ศ. 2518-2528) พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและ

รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เน้นอุดมการณ์สังคมนิยมเป็นหลัก ดังนั้น จึงให้ความสำคัญแก่การสร้าง “ชาติลาว” ที่มีความเสมอภาคและส่วนรวมเป็นอันดับแรก ภายใต้อุดมการณ์ดังกล่าวนี้ พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ประกอบสร้างวาทกรรมว่าด้วยอัตลักษณ์ผู้หญิงลาว โดยพยายามทำให้ผู้หญิงลาวสำนึกว่า ตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของ “ชาติลาว” และ “ความเป็นลาว” ที่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกับผู้ชายลาว และจะทำหน้าที่เคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้ชายลาวในการทำให้ชาติลาวบรรลุถึง “สันติภาพ เอกราช เอกภาพ วัฒนาถาวร” และเป็นชาติที่มีความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าตามแนวทางสังคมนิยม ความหมายของ “ความเป็นผู้หญิงลาว” หรืออัตลักษณ์ของผู้หญิงลาว ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ หมายถึงผู้ที่มีความรักชาติเสียสละเพื่อส่วนรวม ขยันขันแข็งในการออกแรงงาน ขณะเดียวกันผู้หญิงลาวก็ต้องมีความบริสุทธิ์ผุดผ่อง มีกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย อ่อนหวาน และรักษามรดกวัฒนธรรม “อันดีงามของชาติลาว” อันจะส่งผลให้ “ชาติลาว” มีลักษณะเฉพาะหรือลักษณะเด่นที่แตกต่างไปจากชาติอื่น ๆ และทำให้คนลาวทั้งหลายภาคภูมิใจใน “ชาติลาว” และ “ความเป็นลาว” และเกิดความรักใน “ชาติลาว” และ “ความเป็นลาว” อย่างลึกซึ้ง

ต่อมา ในปี ค.ศ.1986 (พ.ศ. 2529) รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ประกาศใช้นโยบายจินตนาการใหม่หรือกลไกเศรษฐกิจใหม่ (NEM) เป็นการเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาประเทศภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยมมาเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่เปิดให้มีการค้าแบบเสรี เน้นความสำคัญของการสร้าง “ชาติลาว” บนฐานของการผลิตที่มีการแข่งขันเพื่อให้ “ชาติลาว” มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว นโยบายจินตนาการใหม่นี้ได้ส่งผลทำให้เกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ อุตสาหกรรม และการค้า รวมทั้งไปถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของ “ชาติลาว” เป็นอย่างมาก

นับตั้งแต่การประกาศใช้นโยบายจินตนาการใหม่ที่เน้นการผลิตและการค้าที่มีการแข่งขันเป็นต้นมา พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้พยายามสร้างสำนึกใหม่ให้กับผู้หญิงลาว เพื่อทำให้ผู้หญิงลาวตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางใหม่ของรัฐบาลลาวได้อย่างเต็มที่ โดยใช้สื่อหลายประเภทเป็นเครื่องมือ

ภายใต้ นโยบายจินตนาการใหม่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวพยายามปรับเปลี่ยนแนวคิดให้กับผู้หญิงลาว โดยให้ความหมาย “ความเป็นผู้หญิงลาว” หรืออัตลักษณ์ผู้หญิงลาวเปลี่ยนมาเน้นให้ผู้หญิงลาว “มีการพัฒนาตนเอง ยกระดับ

การศึกษา วิทยาศาสตร์ และมีความรู้รอบตัวให้ดีขึ้น” ดังจะเห็นได้จากการปรับเปลี่ยนคำขวัญของผู้หญิงลาวจาก “3 ดี 2 หน้าที่” มาเป็น “3 ดี” และ “ข้อแข่งขัน 3 ดี” ซึ่งการนิยามความหมาย “ความเป็นผู้หญิงลาว” ในยุคจินตนาการใหม่นี้ ก็คือ การเน้นว่า ผู้หญิงลาว “ทั้งเก่งและสวย” กล่าวคือ มีความเก่งในแง่ของการมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเองและประเทศชาติ พร้อมกันนั้นก็มีความสวยจากแต่งกายแบบ “นุ่งซิ่น เบี่ยงแพร เก้าผม” มีกิริยามารยาทสุภาพอ่อนหวาน โดยรักษาจารีตประเพณีต่าง ๆ ของ “ชาติลาว” ตลอดจนรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติลาวให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงถาวรตลอดไป อัตลักษณ์ผู้หญิงลาวเช่นนี้ ทำให้ผู้หญิงลาวในฐานะที่เป็นภาพตัวแทนของความ เป็นลาวมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวอย่างมีประสิทธิภาพและดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศได้เป็นอย่างดี

จะเห็นได้ว่า จากอัตลักษณ์ผู้หญิงลาวในยุคจินตนาการใหม่ แตกต่างจากอัตลักษณ์ผู้หญิงลาวที่ได้รับการนิยามในช่วง ค.ศ. 1975-1985 อย่างสำคัญในแง่ที่ผู้หญิงลาวจะต้องมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเองและประเทศชาติ พร้อมกับความสวยงามจากการแต่งกายแบบ “นุ่งซิ่น เบี่ยงแพร เก้าผม” ซึ่งแสดงว่า ผู้หญิงลาวมีภารกิจสำคัญสองด้านไปพร้อมกันคือ การทำให้ชาติลาวเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจและเป็นชาติที่มีความสวยงามเนื่องจากมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง แต่ภารกิจทั้งสองด้านนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างเห็นได้ชัดเจน เพราะว่า ความสวยงามของผู้หญิงลาวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวขยายตัวและทำให้เศรษฐกิจลาวเจริญเติบโต เพราะนอกจาก “ความเป็นผู้หญิงลาว” จะดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศแล้ว การแต่งกายในลักษณะดังกล่าว ยังทำให้การผลิต “ซิ่นลาว” โดยผู้หญิงลาวที่ใช้ทุนทางวัฒนธรรมของ “ชาติลาว” มีตลาดภายในรองรับอย่างเพียงพออีกด้วย

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเน้นให้ผู้หญิงลาวรักษจารีตประเพณีของลาว น่าจะส่งผลให้คนลาวยังคงยอมรับโครงสร้างสังคมลาวที่ไม่เสมอภาคต่อไป แทนที่จะเคลื่อนไหวเรียกร้องความเสมอภาคตามหลักการสังคมนิยม เพราะจารีตประเพณีของลาวจรรโลงความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมที่มีลำดับชั้นสูง-ต่ำหรือความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาคกันมาแต่โบราณ รวมทั้งความไม่เสมอภาคระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงด้วย

ประการที่สอง ในสังคมลาวปัจจุบันที่ได้รับอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่าและวิถีการปฏิบัติของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มวัยรุ่นลาว

ยุคใหม่ ซึ่งมีได้ประพัตติตนตามกรอบจารีตประเพณีแบบเดิมของสังคมลาว สะท้อนให้เห็นว่า พรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวไม่สามารถกำหนด อัตลักษณ์ของผู้หญิงลาวได้อย่างเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ เพราะว่า มีผู้หญิงลาวที่แสดงออกหรือมีพฤติกรรม ทางสังคมที่ไม่สอดคล้องไปกับอัตลักษณ์ของผู้หญิงลาวที่พรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาล สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวสร้างขึ้นมาก เห็นได้ชัดจากการแต่งกาย ซึ่งผู้หญิงจำนวนมาก ใส่เสื้อสายเดี่ยว กางเกงยีนส์และมีการแสวงหาความบันเทิงแบบใหม่ ส่วนการแต่งกายแบบ “นุ่งซิ่น เบี่ยงแพร เกล้าผม” จะเกิดขึ้นในบางบริบทเท่านั้น เช่น ในงานประเพณีต่างๆ ในโรงแรมและร้านอาหาร ขนาดใหญ่ที่มีลูกค้าเป็นนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ในสถานที่ราชการ โรงเรียนและวัด เป็นต้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมลาวในปัจจุบันที่มีความขัดแย้ง ต่อสู้และช่วงชิงพื้นที่ทางด้านวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมแบบใหม่กับกระแสการรักษา จารีตประเพณีของลาวปัจจุบัน

ในปัจจุบัน ผู้หญิงที่มีอายุระหว่าง 15 ปี ถึง 30 ปี จะให้ความสำคัญกับการเป็น “ผู้หญิงลาวที่ ทั้งเก่งและสวย” มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากความกระตือรือร้นในการศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงมากขึ้น อย่างไรก็ดีตาม ในแง่ความสวยงามนั้น ผู้หญิงในวัยดังกล่าวนี้ ยังได้ให้ความสำคัญแก่ความสวยในแบบ ทันสมัยมากกว่าความสวยแบบจารีตประเพณี เช่น การแต่งหน้า การแต่งกาย และการทำสีผมหรือไว้ผม ตามแฟชั่น เป็นต้น

ขณะที่ผู้หญิงที่มีอายุประมาณ 30-40 ปี นั้น จะแต่งกายแบบ “นุ่งซิ่น เบี่ยงแพร เกล้าผม” ใน โอกาสสำคัญ ๆ เช่น เมื่อไปร่วมงานประเพณีต่างๆ เช่น งานประเพณีประจำปีของลาว งานที่บ้านหรือที่ วัด เป็นต้นว่า งานแต่งงาน งานบวช งานประเพณีในวันสำคัญทางศาสนา ฯลฯ นอกจากนี้ ผู้หญิงที่เป็น ภรรยาของข้าราชการชั้นกลางหรือชั้นผู้ใหญ่ จะแต่งกาย แบบ “นุ่งซิ่นไหม เบี่ยงแพร และเกล้าผม” เมื่อ ไปร่วมงานที่ทางราชการจัดขึ้น เช่น งานต้อนรับแขกชาวต่างประเทศ งานประเพณีต่างๆ ของชาติ เป็นต้น ผู้หญิงกลุ่มนี้ยังคงให้ความสำคัญแก่การทำหน้าที่ของ “เมียและแม่ที่ดี” อีกด้วย

ส่วนผู้หญิงชาติพันธุ์ต่าง ๆ นั้น การนิยามความหมายความเป็นผู้หญิงลาวหรืออัตลักษณ์ ของผู้หญิงลาวโดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำให้ผู้หญิงชาติพันธุ์ต่างๆ บางส่วน ต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับกระแสชาตินิยมลาว เช่น การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการแต่งกายและการผลิตสินค้าที่ใช้ทุนวัฒนธรรมของลาว เช่น การทอผ้าเพื่อขายให้แก่ ผู้หญิงลาวและนักท่องเที่ยวต่างชาติ ได้ส่งผลให้ผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์อีกส่วนหนึ่งในลาว ต้อง

ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตประจำวันและการปฏิบัติของตนให้สอดคล้องกับบริบทของกระแสชาตินิยมในลาว ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้หญิงชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มาทำงานในนครเวียงจันทน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน โรงแรมและร้านอาหาร ต้องเปลี่ยนมาแต่งกายแบบ “นุ่งซิ่น เบี่ยงแพร กล้าผม”

เป็นที่น่าสังเกตว่า พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีความพยายามในการประกอบสร้างอัตลักษณ์หญิงลาว เพื่อให้ผู้หญิงมีบทบาทหน้าที่ต่อ “ชาติลาว” แตกต่างจากผู้ชายลาวตลอดมา โดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนิยามความเป็นผู้หญิงลาวให้เชื่อมโยงกับจารีตประเพณีดั้งเดิมที่มีลักษณะ “ล้าหลัง” มาโดยตลอด ผู้หญิงลาวต้องมีการกักขังในการรักษาจารีตประเพณีลาว ซึ่งปรากฏในรูปแบบของการแต่งกายแบบลาว และการมีวิถีชีวิตตามแบบลาวที่ผู้หญิงต้องเรียบร้อย อ่อนโยน อ่อนหวานอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งทำหน้าที่ของเมียและแม่ที่ดี โดยไม่สามารถจะเป็นตัวของตัวเอง หรือมีเสรีภาพในการทำสิ่งต่างๆ ตามที่ผู้หญิงต้องการ ขณะที่อุดมการณ์ชาตินิยมกำหนดตัวตนของผู้ชายลาว โดยให้คุณค่าในเรื่องความองอาจ กล้าหาญ เป็นนักรบปฏิวัติที่เก่งกล้า เป็นกำลังสำคัญที่สุดของ “ชาติลาว” และที่สำคัญ “ความเป็นผู้ชายลาว” ไม่ได้ผูกติดกับสิ่งที่เป็จารีตประเพณีมากเท่ากับ “ความเป็นผู้หญิงลาว” ซึ่งสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านการแต่งกาย อย่างเช่น “ผู้ชายจะสวมเสื้อเชิ้ต ผูกเน็คไท” เข้าไปในสถานที่สำคัญของทางราชการ

การสวมกางเกง เสื้อเชิ้ต และผูกเน็คไทนี้ มิใช่เป็นเพียงการแต่งกายเพื่อปกปิดร่างกาย แต่ให้ความหมายว่า ผู้สวมใส่เป็นคนทันสมัย เป็นคนมีความรู้และมีอำนาจ ดังนั้น การแต่งกาย ไม่ว่าจะเป็นการสวมกางเกง สวมเสื้อเชิ้ต ผูกเน็คไท จึงเป็นกระบวนการสร้างภาพตัวแทนของความทันสมัยและความมีอำนาจที่แสดงออกบน “เนื้อตัวร่างกาย” ที่อนุญาตให้เฉพาะผู้ชายเท่านั้นที่จะเป็นกบฏต่อจารีตประเพณีของลาวได้ ส่วนผู้หญิงลาวได้ถูกกำหนดให้นุ่งผ้าถุงหรือผ้าซิ่นตลอดเวลา เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นลาว ในบางกรณีผู้หญิงที่ไม่นุ่งผ้าซิ่นจะไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปสถานที่สำคัญทางราชการ สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงลาวไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าถึงความรู้ ความจริง และอำนาจสมัยใหม่ได้ในระดับที่เท่ากับผู้ชาย หากแต่ยังคงถูกบังคับ เรียกร้อง ชักชวน ให้ต้องพะวักพะวงอยู่ระหว่างสิ่งที่ขัดแย้งกัน เช่น ระหว่างจารีตประเพณีกับความทันสมัย, ระหว่างสังคมนิยมกับทุนนิยม, และระหว่างการเป็นเมียและแม่ที่ดีกับการมีบทบาทในการพัฒนาตนเองและประเทศชาติ เป็นต้น

ถึงแม้ว่าในยุคจินตนาการใหม่หรือยุคของกลไกเศรษฐกิจใหม่ พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะประกาศว่า มิได้ละทิ้งแนวทางสังคมนิยมและ

ยังคงเน้นความเสมอภาคระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย แต่การสร้างความหมายของ “ผู้หญิงลาว” โดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็มีส่วนทำให้ผู้หญิงลาวในปัจจุบันยังคงมีสถานภาพและบทบาทด้อยกว่าผู้ชายอย่างมาก อย่างไรก็ตาม อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์ก็ทำให้ผู้หญิงลาวจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนครเวียงจันทน์ได้มีการต่อสู้ ชักจูง ต่อรองกับอำนาจที่ครอบงำ โดยการประทุพติตนนอกรอบของ “ความเป็นผู้หญิงลาว” แบบที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนิยามเอาไว้

6.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การประกอบสร้างอัตลักษณ์ผู้หญิงลาว โดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งแต่ ค.ศ. 1975 จนถึงปัจจุบัน” นอกจากได้ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงกระบวนการในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ผู้หญิงลาวที่ได้กระทำผ่านช่องทางอันหลากหลายเพื่อให้ผู้หญิงลาวมีวิถีคิด พฤติกรรม ความเชื่อสอดคล้องไปกับแนวทางต่างๆ ที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต้องการ และเกิดความเข้าใจปฏิกิริยาของผู้หญิงลาวต่ออัตลักษณ์ดังกล่าวได้ชัดเจนขึ้นแล้ว ยังทำให้สามารถสรุป “ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ให้กับผู้หญิงลาว” ได้ดังต่อไปนี้

ประการแรกก็คือ การศึกษาเรื่อง การประกอบสร้างอัตลักษณ์ผู้หญิงลาว โดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์จากเอกสารและการสัมภาษณ์ ซึ่งเอกสารสำคัญที่ใช้ได้แก่ เอกสารราชการ วรรณกรรม บทเพลงและสิ่งพิมพ์อื่นๆ ซึ่งทำให้เข้าใจบทบาทของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในการประกอบสร้างความหมายของ “ความเป็นผู้หญิงลาว” แต่ยังไม่ช่วยให้เข้าใจอัตลักษณ์ผู้หญิงลาวได้อย่างสมบูรณ์ เพราะว่า อัตลักษณ์ผู้หญิงลาวที่ปรากฏให้เห็นในสังคมลาวปัจจุบันมีความหลากหลาย แตกต่างและซับซ้อนมากขึ้นทุกขณะ โดยที่อัตลักษณ์ผู้หญิงลาวปัจจุบันได้รับการประกอบสร้างทางความหมายผ่านช่องทางอันหลากหลาย ทั้งในมิติทางด้านประวัติศาสตร์ มิติทางด้านเศรษฐกิจ และมิติทางวัฒนธรรม ดังนั้น ถ้าหากมีการศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผู้หญิงลาวในอนาคต ควรมีการศึกษากระบวนการในการประกอบสร้างความหมายความเป็นผู้หญิงลาวโดยฝ่ายต่างๆ นอกเหนือจากพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจ ความเปลี่ยนแปลง

ที่หลากหลายซับซ้อนของสังคมลาวในปัจจุบัน ตลอดจนแนวโน้มในอนาคต และสามารถรู้เท่าทันกระบวนการการประกอบสร้าง “ความเป็นหญิง” รวมทั้ง อคติ การเลือกปฏิบัติ และความไม่เสมอภาค โดยการสร้างวาทกรรมชุดต่าง ๆ ของอำนาจ/ความรู้ด้วยเพศภาวะมากยิ่งขึ้น

ประการที่สองก็คือ การที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวพยายามสร้างอัตลักษณ์ผู้หญิงลาวในลักษณะที่เน้นให้ผู้หญิงลาวรักษา “จารีตประเพณีอันดีงามของลาว” ทำให้บทบาทของผู้หญิงลาวในพื้นที่ทางสังคมยังมีข้อจำกัดอย่างมากมาย เพราะผู้หญิงลาวไม่สามารถมีตัวตนที่สังคมยอมรับและยกย่องหากไม่ประพฤติตนอยู่ในกรอบของ “คุณลักษณะความเป็นหญิงลาว” ที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกำหนด ฉะนั้น เพื่อเป็นการเปลี่ยนแปลงมุมมองใหม่ๆ เกี่ยวกับผู้หญิงลาว และผลักดันให้ผู้หญิงลาวมีเสรีภาพและมีบทบาทโดยตรงในการแสดงซึ่ง “อัตลักษณ์ผู้หญิงลาว” ในพื้นที่ทางสังคม จึงควรมีการศึกษาปฏิบัติการของผู้หญิงลาวที่ทำการต่อต้าน ต่อรองหรือตอบโต้ต่อการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของฝ่ายต่างๆ ในสังคมลาวเพิ่มมากขึ้น เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและยอมรับตัวตนของผู้หญิงลาวในรูปแบบที่หลากหลาย ที่จะส่งผลให้ผู้หญิงลาวสามารถเลือกทางเดินในชีวิตของตนเองได้อย่างแท้จริง

ประการสุดท้ายก็คือ การที่จะทำให้สังคมลาวตระหนักและยอมรับถึงอัตลักษณ์ทางเพศที่มีความเสมอภาคบนฐานของความแตกต่าง พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตลอดจนองค์กรที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นสหพันธ์แม่ืองลาวที่ดี กระทรวงแถลงข่าววัฒนธรรมที่ดี รวมไปถึงสถาบันที่สำคัญต่างๆ ทางสังคมลาวที่มีอำนาจในการนิยามความหมายหรืออัตลักษณ์ผู้หญิงลาวในสังคมลาว ไม่ควรที่จะจำกัดแค่ความเป็นผู้หญิงหรืออัตลักษณ์ผู้หญิงลาว ในฐานะเป็นผู้อนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของชาติเท่านั้น แต่ควรทำให้ทั้งสองเพศคือหญิงและชายมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันอย่างแท้จริงในการเลือกที่จะอนุรักษ์และเลือกที่จะเปลี่ยนแปลง